

2016-05-15

Staten måste ta ansvar för id-handlingarna

Bedrägerier är ett allvarligt och snabbt växande problem. De ekonomiska och samhälleliga kostnaderna är stora. Och hotet mot människors trygghet är ännu större. Därför bör staten nu ta ett helhetsansvar för svenska id-handlingar. Det skriver Hans Lindberg, vd för Bankföreningen på Svenska Dagbladet debattsida den 15 maj.

Förra året anmäldes 185 000 bedrägeribrott i Sverige. Mörkertalet är betydande och det faktiska antalet bedrägerier är sannolikt minst dubbelt så stort. Uppskattningsvis 300 000 personer blir varje år utsatta för bedrägeri. Problemet växer dessutom i rask takt. De anmälda bedrägerierna är tre gånger så många som för tio år sedan. Bedrägerierna kostar varje år mångmiljardbelopp och är ett allvarligt och snabbt växande samhällsproblem. Men allra allvarligast är denna brottslighet för de enskilda människor som drabbas med känslor av kränkning, förnedring och förlorad integritet.

Problemen går att stävja. Men den enda part som kan leverera en lösning är staten. Bakom många bedrägeribrott ligger identitetsbedrägerier. En mycket viktig del av problemet är att Sverige har för många och för osäkra identitetskort, 15 stycken noga räknat. Dessa handlingar har mycket varierande tillförlitlighet. Exempelvis kan den som har papper på att den kan köra bil i ett annat land få ett svenskt körkort utan att personens identitet har fastställts. Många id-handlingar kan lätt förfalskas och den som har onda avsikter kan på ett par minuter på internet hitta folk som erbjuder falska svenska "legitimationer" för några hundralappar. Dessa är mycket svåra att skilja från äkta handlingar, särskilt för en stressad timanställd ungdom i en snabbköpskassa med en kö av otåliga kunder.

Att reda upp i denna flora är en statlig kärnuppgift. Helst borde staten utfärda officiella id-handlingar med säkerställd bakgrundskontroll av identiteten till alla svenska medborgare och alla som har laglig rätt att vistas i Sverige. Det näst bästa, och kanske mest realistiska alternativet, är att staten tar ansvar för hur det ska gå till att ansöka om, tillverka och överlämna id-handlingar till dem som har rätt att få dem. Och staten måste se till att det går att enkelt, snabbt och pålitligt kontrollera en id-handlings äkthet mot en databas.

Snart kommer problemet att bli än mer akut. Ett nytt EU-direktiv ska nämligen införas och som innebär att banker och andra kreditinstitut blir skyldiga att erbjuda konton med grundläggande betaltjänster till konsumenterna som är lagligen bosatta i EU,

inklusive de människor som saknar fast adress, asylsökande och personer som inte har beviljats uppehållstillstånd, men som av rättsliga eller faktiska skäl inte kan utvisas. Samtidigt har bankerna lagstadgad skyldighet att identifiera sina kunder. Här kolliderar olika samhällsintressen. Endast staten kan lösa problemet, genom att ta ansvar för identitetsfrågan.

På köpet skulle staten öka sina egna kunskaper om vilka personer som faktiskt befinner sig i Sverige. Och kanske på sikt förhindra att illasinnade personer har flera identiteter, liksom Mohamed Belkaid, som bodde i Sverige i flera år och sköts ihjäl av belgisk polis i en terrorråd i mars. Han uppges ha haft minst fyra identiteter utfärdade i olika länder.

Även det fysiska utfärdandet av id-handlingar måste stramas upp. Krav på personlig inställelse både vid ansökan och utlämning bör införas, precis som för pass. Postutlämningen är ytterligare en svag länk; många värdehandlingar lämnas ut till fel personer eller stjäls ur brevlådor och brevbärarväskor. Också detaljhandeln kan göra mer, till exempel med hjälp av scannrar som enkelt skiljer falska id-kort från äkta; posten borde kräva att dess ombud har sådana hjälpmedel. Om förtroendet för betalningssystemet försämras, är det handeln som drabbas hårdast.

Även bankerna kan och är beredda att göra mer. Upplýsningscentralen (UC), som ägs av några av bankerna, kommer nu tillsammans med andra ledande kreditupplysningsföretag att göra en gemensam insats för att förbättra skyddet mot bedrägerier genom att förenkla och underlätta för den som drabbas av bedrägeri eller bedrägeriförsök att spärra sitt personnummer.

Men störst ansvar har ändå staten. Det finns för många kockar och alltför många oeniga myndigheter. Därför måste nu inrikesminister Anders Ygeman ta ett kraftfullt grepp. Att tidigare regeringar har försummat denna fråga är inte ett skäl för Anders Ygeman att följa i deras spår, inte minst mot bakgrund av att problemet har förvärrats samtidigt som det faktiskt går att stävja.

Landets medborgare såväl som alla berörda branscher skulle sannolikt välkomna om inrikesministern tog sitt ansvar. Ett sådant initiativ skulle också utgöra ett uttryck för blocköverskridande; riksdagen biföll för några dagar sedan ett förslag från ett enigt finansutskott om att ge regeringen i uppdrag att vidta åtgärder för att öka säkerheten vid kortbetalning. Bankföreningen vill att regeringen i höstens budgetproposition fastslår att staten avser att ta ansvar för svenska id-handlingar. En bra utgångspunkt kan vara den översyn av det statliga ansvaret för id-handlingar som Skatteverket, Transportstyrelsen och Polisen har inlett.

Svenska
Bankföreningen
Swedish Bankers' Association

Sverige är mycket mer sårbart än andra länder för brott som bygger på identitetsbedrägerier. Vår offentlighetsprincip och vår traditionella öppenhet är viktiga och värda att slå vakt om. Men de ger också bedragare stora möjligheter, särskilt i ett digitaliserat samhälle. Att gripa sig an och samordna säkerhetsfrågorna vore därför också ett sätt för regeringen att värna och bevara Sveriges unika öppenhet. Den europeiska polisorganisationen Europol förutspår att den organiserade brottsligheten i en nära framtid kommer att ägna sig åt alltmer avancerade identitetsbedrägerier. Gruvbrytning i "big data" är enklare och mer lönsamt än gammaldags bankrån och inbrott av maskerade tjuvar med kofot. Det är mycket svårt för privatpersoner att skydda sig mot identitetsstöld. Det är därför en kärnuppgift för staten att värna den enskildes identitet med bevarad integritet och för ökad trygghet. Det är nu dags för regeringen att ta sitt ansvar.

Hans Lindberg, vd Svenska Bankföreningen